

DA EL VAR LUKSUS

Den årlige produktion af el på Harteværket var projekteret til at være i gennemsnit 2 mio. kWh pr. år. I 1921 var produktionen dog noget lavere på grund af en meget tør sommer. Andre år med mere våde somre har produktionen været helt oppe på 3,5 mio. kWh, senest i 1980. De 3,5 mio. kWh ville i 1923 have været nok til at dække det totale elforbrug i Kolding by samt hele KOH's forsyningsområde.

I 1920 kostede el til belysning 1 kr. pr. kWh, og det var langt mere end halvdelen af den timeløn, som en faglært arbejder fik. Derfor blev el til belysning opfattet som luksus. I dag (1994) er prisen mindre end 88 øre, og nu går mere end halvdelen endda til staten i form af energiskat og moms.

El var i 1920 så stor en luksus, at de lokale beboere i Harte de første år ikke ønskede indlagt elektricitet. I tjenesteboligerne til Harteværket blev der dog installeret el allerede ved opførelsen.

SAMARBEJDE OG SIKKERHED

El blev hurtigt så vigtig en del af forsyningen med energi, at det var nødvendigt at sikre sig mod bl.a. havari. Derfor blev der i 1936 bygget en friluftstation ved Harte, så værket kunne kobles på et højspændingsnet, som forbandt Kolding, Vejle, Fredericia og Horsens. På den måde blev byerne i stand til at hjælpe hinanden i nødstilfælde.

Sidst i 30'erne og i den tyske besættelses første år blev samarbejdet mellem elektricitetsværkerne udbygget. Det kom udover de fire nævnte byer også til at omfatte Sønderjyllands Højspændingsværk, kraftværkerne i Odde og Århus samt Fynsværket i Odense.

Harteværket fik dermed en ny rolle, idet værket udover at producere el også kom til at fungere som knudepunkt i højspændingsnettet. Samarbejdet blev en forløber for vore dages ELSAM, der omfatter hele Jylland og Fyn.

Højspændingsnettet, der fra 1936 forbandt Kolding, Vejle, Fredericia og Horsens, kunne styres fra marmortavlen, der ses til venstre på billedet.

DANMARKS FØRSTE STØRRE VANDKRAFTANLÆG

Vandkraftcentralen i Harte er bygget 1918-1920. Det var det første større vandkraftanlæg, der blev opført i Danmark. I sin tid kunne det levere næsten halvdelen af Kolding by og oplands forbrug af el. I 1994 udgør værkets effekt kun ca. 1 procent af Kolding bys elforbrug.

Vandkraftanlægget blev påbegyndt i slutningen af 1. verdenskrig, da det var svært at skaffe energi til belysning og den voksende industri. Samtidig gav byggeriet job til mange arbejdsløse.

Vandkraftanlægget blev projekteret af Kolding-ingeniøren, cand. polyt. Mikkel Thomsen. For udformningen af kraftværksbygningen stod den kendte Kolding-arkitekt, Ernst Petersen, som også tegnede de nærliggende tjenesteboliger.

Danmarks første større vandkraftværk udnytter vandet fra Donssøerne.

FRA VAND TIL EL

Vandet til kraftværket kommer fra Vester Nebel og Almindø åer og ledes gennem kanaler og et tryk-rør til Harteværket.

I 1993 blev der ved Stubdrup etableret et fiskestryg, som gør det muligt for fisk fra Kolding Fjord atter at vandre op i hele å-systemet for at gyde.

Der strømmer 6.000 liter i sekundet gennem trykrøret, og faldhøjden er 25,4 meter lodret beregnet.

Vandet driver turbinerne med en kraft, der via generatorerne omdannes til elektrisk energi.

Generatorerne er af fabrikatet ASEA og turbinerne er fremstillet af A/S Th. Mahler. Maskinerne er stadig de originale.

Det 80 meter lange trykrør har en diameter på 180 cm.

De oprindelige maskiner fungerer stadig upåklageligt.

BESØG HARTEVÆRKET

Åbent 1.5.til 30.9. tirsdage og onsdage fra kl. 10.00 - 12.00 (ingen rundvisning). Rundvisning for grupper hele året (min. 15 pers.) efter aftale med Kolding Turistbureau, tlf. 75 53 21 00.

HARTEVÆRKET
Alpedalsvej 107, 6000 Kolding

TRE FOR
Energi Danmark

HARTEVÆRKET

Fra vandkraft til elkraft

BØRSTERNES ARBEJDE VAR HÅRDT

I forbindelse med opførelsen af Harteværket blev vandstanden i Donssøerne hævet med 4,5 meter ved hjælp af en dæmning i Stubdrup. Alt arbejde foregik med skovl og trillebør.

Der var 350 arbejdere, såkaldte børster, beskæftiget ved byggeriet. De arbejdede op til 16 timer om dagen. Ved en kæntringsulykke på Stallerup sø den 20. juli 1919 druknede fire af børsterne. Deres arbejdskammerater satte en mindesten over dem på Harte kirkegård.

Da arbejdet var færdigt i 1920, rejste de fleste af børsterne væk. Nogle få slog sig dog ned i Harte.

Børsterne satte på Harte Kirkegård denne mindesten over de fire kammerater, som druknede på Stallerup sø.

Børsternes arbejde var hårdt. Tilmed boede flere af dem i jordhuler.

Opførelsen af hoveddæmningen og stemmewærket var et hårdt, vådt og beskidt stykke arbejde.

